

زنان هیچ گاه بیکار نبوده اند

گذری بر زنان شاغل از دیروز تا امروز

وظیفه خود می دانند، اما زنان گاهی جور دیگری به شغل و اشتغال بیرون از خانه نگاه می کنند. برخی بر این باورند که با داشتن یک شغل از توانایی و علم خود بهره لازم را می برند و حس مفید بودن را در پس آن جست و جو می کنند. برخی داشتن درآمد برایشان اصلی است که سبب می شود به خیل زنان شاغل بپیوندند و عده ای دیگر هم شاغل بودن بیرون از خانه را انتخاب می کنند تا برابری خود با مردان را اثبات کنند و عده ای

شغل ها و دلایل انتخاب شان در طول تاریخ تغییرات شگرفی داشته اند، اما از یک جایی به بعد بعضی شغل ها حذف یا تبدیل شدند به وظایفی بدون دستمزد که کسی سختی انجام آنها را نمی بیند. حتی کسانی که خودشان این سختی را پشت سر گذاشته اند، زمانی زنان شغل های برتری داشتند و دوره زن سالاری بود. در دوره ای هم برابری جنسیتی در انتخاب شغل بود و اکنون ما دوره مردسالاری در اشتغال را پشت سر گذاشته ایم و دوباره در پی برابری هستیم اما عرف و جامعه و شرع هر کدام تعریف متفاوتی از برابری دارند. چه به این برابری برسیم چه نرسیم با توجه به تعریفی که در ابتدا از شغل و شاغل گفتیم و با توجه به تعریف مرکز آمار، وظایفی که زنان در خانه انجام می دهند نیز خود نوعی شغل محسوب می شود و تمامی زنانی که در خانه به کارهای خانه داری می پردازند نیز یک فرد شاغل هستند و دستمزدشان گرمی خانه و خانواده شان است.

66

شغل ها و دلایل انتخاب شان در طول تاریخ تغییرات شگرفی داشته اند، اما از یک جایی به بعد بعضی شغل ها حذف یا تبدیل شدند به وظایفی بدون دستمزد که کسی سختی انجام آنها را نمی بیند. حتی کسانی که خودشان این سختی را پشت سر گذاشته اند

در لابه لای برگه های تاریخ که می گردی، زنان از همان روزگار نخستین شاغل بوده اند. مرکز آمار ایران تعریفی برای شغل و اشتغال ارائه می دهد که شاید چندان جامع نباشد اما برای منظور ما کافی است. طبق این تعریف، هر فعالیت اقتصادی، فکری یا بدنی که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیرنقدی) صورت پذیرد و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد شغل یا کار نامیده می شود. این مرکز، شاغل را نیز کسی تعریف می کند که به کاری با تعریف گفته شده مشغول باشد؛ حداقل یک ساعت در هفته.

زهرا پویان پور

پژوهشگر

تهران - رواج پیدا کرد. زنان دیگر اجازه درس خواندن داشتند و برایشان مدرسه تأسیس شد. بعضی مدارس، اختصاصی برای دختران بودند و بعضی مدارس مختلط. دیگر زنان می توانستند مانند مردان علوم گوناگون را بیاموزند و در مناصب گوناگون شغلی قرار بگیرند. زنان سیاستمدار و هنرمند و ... پا به جامعه گذاشتند اما بیشترین جایی که زنان در آن حضور داشتند کارخانه ها بود و حقوق ناچیزی که در ازای ساعت های طولانی به آنها تعلق می گرفت خود دلیل رغبت کارفرمایان شد برای استخدام زنان. کاری که در برخی مواقع با مخالفت هایی هم مواجه بود و گاهی از طرف مراجع دینی هم حرام شمرده می شد.

به مرور زنان در شغل های مختلفی حضور پیدا کردند اما هنوز برابری در اشتغال وجود نداشت.

زنان با گذر از تاریخ تجارب گوناگونی از کارهای مختلف پیدا کردند تا به این روزگار و آغاز سده ۱۵ هجری شمسی رسیدند.

امروزه شغل برای زنان و مردان به یک نسبت تعریف می شود و به جز چند شغل خاص در باقی مشاغل حضور زنان و مردان بدون توجه به جنسیت آنهاست اما توقع از زنان و مردان شاغل هنوز به یک میزان نیست. وقتی زنی مشغول شغلی مانند مردان باشد همچنان وظایف تعریف شده خانه داری را هم بر عهده دارد بدون هیچ کم و کاستی. در بعضی از مواقع هم اگر کار او در بیرون از خانه خللی در وظایف تعریف شده اش در خانه ایجاد کند با جمله ای کلیشه ای مواجه می شود با این مضمون که بنشین خانه و به وظایفت برس. وظایفی که به صورت نانوشته بر عهده او قرار داده شده است و گویی هیچ وقت حق کوتاهی یا نادیده گرفتن آنها را ندارد. از این اجبار که بگذریم باز هم دغدغه هایی که یک زن برای شاغل بودن دارد با یک مرد برابر نیست. مردان داشتن شغلی خارج از خانه و کسب درآمد را

زنان در روزگار گذشته علاوه بر رتق و فتق امور داخل خانه، به کارهایی چون دامداری و کشاورزی در سطوح مختلف و بعدها کارهایی که ما به آن صنایع دستی می گوییم، پخت نان و ... مشغول بوده اند. این سطح اشتغال زنان در زمانی بوده که مردان تنها کارهایی چون شکار و محافظت از حریم خانواده خود را برعهده داشته اند.

با گذر زمان و تغییر و تحولات زمانه، رفته رفته کار زنان محصور در خانه شد و درآمدشان تنها رضایت اعضای خانواده بود و کار بیرون از خانه بر دوش مردان قرار گرفت. دیگر زنان دوشادوش مردان یا پیشاپیش آنها کار نمی کردند، کارهایشان ارزش گذاری مادی نمی شد و تلاش شبانه روزی شان به چشم نمی آمد. بدین گونه در نگاه عموم مردم، شغل و اشتغال کاری شد که خارج از خانه انجام شود یا لاقال درآمد مادی در پی داشته باشد. چه شد که کار درون خانه مخصوص زنان شد و کار بیرون از خانه مخصوص مردان ماند شاید برای زمانی دیگر، همچنین چه شد که ارزش یکی زیاد و دیگری بی ارزش و پیش پا افتاده شد هم بماند.

با انقلاب صنعتی در تمام جهان، زنان باز هم پا به بیرون از خانه گذاشتند، جایی که برای کاری که انجام می دادند حقوق دریافت می کردند، هرچند نابرابر. زنانی که تلاش بی وقفه شان در خانه دیده نمی شد، دریافت حقوق انگیزه بیشتری برای کار کردن شان شد و روزه روز حضورشان در مشاغل گوناگون پررنگ تر گردید اما چرخه نابرابری همچنان ادامه داشت و زنان «کارگران ارزان» به حساب می آمدند.

در ایران اما حضور زنان در دوره حکومت قاجار و در پی ارتباطات بین ایران و اروپا گسترده تر شد. دختران، باسواد و زنان اشراف و دربار با زندگی زنان در اروپا آشنا شدند. در این دوره نوعی از منورالفکری در کشور - البته در شهرهای بزرگ و بیشتر

